

Voorgangers: dr. Koen Holtzapffel en dr. Tjaard Barnard

Deel 1:

Welkom luisteraars in deze dienst vanuit de Rotterdamse Remonstrantse Gemeente. Kerst-onzekerheid heerst er, die betreft ook de kerstdiensten. Vandaar dan ook een digitale kerstdienst vanuit onze Gemeente. Met beide voorgangers. Licht van Kerst kom in ons midden, raak ons aan verlicht ons. Samen zijn we een moment stil voor het licht...

Overdenking deel 1:

Gemeenteleden, kijkers, Misschien is de hoop op een wonder nooit groter dan in crisistijd. Als ellende ons overspoelt en het einde nog lang niet in zicht lijkt. Het verlangen naar een wonder is dan intens. Toch blijven we ook sceptisch: wonderen, bestaan die dan werkelijk? De dichter Alexis de Roode, zittend in een trein en kijkend naar het landschap dat aan hem voorbijtrekt vraagt zich af:

Waar is het wonder toch? Alles wat ik zie bestáát zo ontzettend: struikjes, koetjes, boerderijen. Een haagbeuk aan de rand. Het is allemaal zo van deze wereld. Er is geen speld tussen te krijgen. Geef mij toch alstublieft het wonder weer, een heel klein krasje maar in het diamant van de feiten, een mirakeltje van niets. Nee, er hoeft heus geen engel bij of donderstem. Al is het maar die haagbeuk die op een mistige ochtend een beetje verschoven blijkt te zijn. Dan weet ik genoeg...

Waar is het wonder toch? Is er wel zoiets als een wonder? Hoe zouden de herders de aankondiging van de engelen in de kerstnacht eigenlijk hebben ervaren? Als een wonder? Misschien was zo'n engelperschijning toen gebruikelijker dan nu, maar de herders geven zich toch niet gelijk gewonnen. Ze gaan eerst maar eens naar Bethlehem om met eigen ogen te kunnen zien wat daar nu precies is voorgevallen.

Misschien moeten wij, al helemaal niet gewend aan de verschijning van engelen, eerst het alledaagse van Kerst maar eens benadrukken om oog te krijgen voor het mysterie, het echte wonder van Kerst.

Zeker in de eerste regels van het Kerstverhaal gebeurt eigenlijk niets wat het etiket van een speciaal wonder verdient. Tuurlijk, elke geboorte is een wonder op zich. Maar Lucas rept niet van een maagdelijke geboorte, niet van engelen als vroedvrouwen, niet van ingrijpen van hogerhand, nee hij vertelt een geboorteverhaal zoals er zoveel te vertellen zijn, ook in tijden van tegenspoed.

Het is precies zoals Pieter Brueghel de oude het geschilderd heeft op het schilderij De volkstelling te Bethlehem. Brueghel schildert de voorstelling alsof deze plaatsvond in een 16^e-eeuws dorp in België. Het is er winter en bitterkoud, het kost ons weinig moeite om ons in dat aspect van het schilderij in te leven. Het gewone en alledaagse overheerst, niks om je over te verwonderen, al is een dik pak sneeuw bij ons tegenwoordig wel een wondertje op zich.

We zien een herberg die als gemeentehuis functioneert. Mensen drommen samen voor een tafel, gegevens worden gecontroleerd, je denkt even aan de QR-code, en binnen brandt een vuur. Op de bovenverdieping sluit iemand een luik. Straks zal het donker zijn en nog wat kouder ook, vooral vlak onder het dak daar in het Belgische Bethlehem.

Maar als het allemaal zó gewoon is, waarom vieren we kerst dan eigenlijk, ik hoor 't u denken. Welnu, wees niet bevreesd, want er is wel degelijk iets bijzonders aan de hand. Over Bruegels schilderij hangt iets beklemmends. Het wordt avond, de nacht gaat komen en al lijkt er niks bijzonders aan de hand, schijn bedriegt. Want juist boven het kantoor van de Romeinse bezetter is een grote krans opgehangen. Een kerstkrans lijkt het wel. En die krans kondigt aan dat straks het landschap wel degelijk veranderen zal. Dat midden in de winternacht een hemels licht het open veld zal verlichten. Ja dat Gods adem de mensen in dat 16^e-eeuwse Belgische Bethlehem opnieuw zal raken in hun hart. Door het dikke pak sneeuw heen breekt het wonder zich baan.

Dat geldt ook voor het gelezen Kerstevangelie. Zo gewoon als het eerste deel is, zo wonderlijk het tweede deel waarin een engel de dagelijkse gang van zaken in het leven van de herders radicaal doorbreekt. Om te verkondigen dat in hun voortkabbellende leventje iets bijzonders en vreugdevols gaat geschieden. Maar uitgerekend die engel spreekt niet van een wonder maar van een teken. De herders krijgen niet te horen dat wonderen bestaan maar dat voor hen een redder is geboren. En het teken, de aanwijzing hoe die redder straks zal zijn, dat is een pasgeboren kind, gewikkeld in een doek in een voederbak. Dit teken is subtieler van aard dan een wonder, het geeft haar geheim niet onmiddellijk en volledig prijs. Het verwijst.

En om te zien waarnaar het nu precies verwijst moeten ook wij, net als de herders in beweging komen. We moeten door de wereld gaan om het teken te verstaan en ons er over te verwonderen. Komt verwondert u hier mensen. Collega Tjaard Barnard vertelt er in het tweede deel van de overdenking meer over. Luisteren we nu eerst naar een muzikale verklanking van kerst op het orgel...

Overdenking deel 2 (essentie kerst is incarnatie)

Vorige jaar, beste mensen, was het thema voor de *kerstdienst*: kerst in het klein. Gedwongen door corona, door de lockdown van toen, moest alles kleiner. Met minder mensen bij elkaar. Met minder mensen hier in de kerk. En daarom concentreerde ik me op juist het kleine dat kerst kon brengen. Kerst binnen in je. Geen grote engelenscharen, maar Maria die de woorden bewaarde in haar hart.

Nu staan we weer hier. Met twee dominees online kerst vieren. Daarnet sprak Koen Holtzapffel over het wonder, over het verwonderen. Komt verwondert u hier mensen. En inderdaad: het hele kerstverhaal, zoals de evangelisten ons dat overgeleverd hebben, hangt van verwondering in elkaar. Maria die verbaasd is dat ze zwanger is geworden. Lees daar de prikkelende woorden van André Meiresonne in AdRem eens over na. Spoiler: ze had zich haar eerste vrijpartij vast anders voorgesteld. Jozef die wat verwonderd staat, als zijn aanstaande ineens zwanger blijkt. De herders die van een hemelse legermacht een geboortekaartje ontvangen. De wijzen die met een TomTom aan de hemel op pad gaan. En 2000 jaar later, de verwondering dat we het er nog steeds over hebben! Vol van verwondering, dat zijn we allemaal.

Ik wil proberen een spa dieper te steken. Namelijk in te gaan op wat het verhaal allemaal teweegbracht. Allemaal gedachten die in de stal in Bethlehem er nog niet waren. Die er ongetwijfeld ook nog niet waren toen Jezus op aarde rondliep. Pas langzamerhand, in de loop van de jaren, misschien wel eeuwen, begon het te dagen. Deze keer niet in het Oosten, maar in de hoofden van de theologen. Wat betekende het eigenlijk, die figuur van Jezus die op aarde rondliep? Wat betekende het voor de mensheid. Wat was eigenlijk de draai die het voor het geloof betekende?

Het zal ongetwijfeld begonnen zijn met een eenvoudige rabbi uit Nazareth. Jezus, de zoon van de timmerman. De man die bij de grote rabbijnen geleerd had, die volgelingen kreeg. Die door het land trok en zijn verhaal vertelde aan wie het maar wilde horen. Die zo inspirerend was, dat mensen zich als vanzelf bij hem aansloten. Die zelfs wonderen kon doen. Een mens die heilig geacht werd. Een man die mensen het gevoel gaf, dat het goddelijke niet ver weg was hij sprak.

Een charismatisch leider, maar misschien ook wel bedreigend voor de machthebbers van zijn tijd. Hij had weinig ontzag voor de gevestigde orde. Hij weersprak de religieuze leiders. Zelfs de Romeinen vonden hem op de een of andere manier een bedreiging. En zo eindigde hij aan het kruis. Het sprookje leek over, maar was het niet. Hij leefde voort voor zijn leerlingen. Het was alsof ze hem nog zagen. Hij was nog in hun midden. Eerst in verschijningen, zoals wel meer mensen hun geliefde nog spreken, ook al is hij of zij overleden. Hij was er nog. Later bij alle verhalen die ze over hem vertelden, bij zijn leerlingen en steeds nieuwe mensen die zich aansloten. Ze deelden het brood zoals hij het deed en het was nog steeds alsof hij in hun midden was.

Theologen zijn na verloop van tijd het gaan systematiseren en uitleggen. Dit alles kon toch niet zomaar zo zijn. Die inspiratie moest toch ergens vandaan komen. En langzaam begon de gedachte post te vatten, dat ze met meer dan een gewoon mens van doen hadden. Was God niet op de een of andere manier in die mens aanwezig? Ja, dat was het, God was rakelings nabij geweest in deze mens. Misschien was ie zelfs wel God. Als je de evangeliën op een rijtje legt, van oud naar jonger, zie je dat stapje voor stapje gebeuren. En zo ook in de kerkgeschiedenis van de eerste eeuwen. En dan zie je, dat er mensen komen, die Jezus zo goddelijk maken, dat hij eigenlijk niets meer met de aarde en de mensheid te maken heeft. Hij blijft als het ware zweven boven de grond. De geschriften die die mensen schrijven, worden op een gegeven moment afgeschreven.

De kerkvader Irenaeus, het is dan ongeveer 180, vindt dat een ketterij. Jezus was mens. En juist als mens kon hij het goddelijke voor iedereen present stellen. Juist dat is volgens hem het allerbelangrijkste van het geloof. Dat is de centrale boodschap van het christendom. God is niet ver weg in de hemel, onbereikbaar voor ons aardse stervelingen. God is dichtbij. Concreet. Een mensenkind. Zo herkenbaar als een baby in een voederbak. Een mens naast ons.

Dat is wat voor mij wat de centrale boodschap van kerst is. Natuurlijk is het allemaal prachtig en hartverwarmend, al die romantische plaatjes van een jong gezinnetje in de sneeuw. Maar de diepere laag is dat God niet oneindig ver weg is, maar dichtbij ons wil zijn. In deze medemens in het bijzonder, maar verder ook in en door ons allen.

Gods werkelijkheid is naderbij gekomen. Onze inspiratie en onze roeping, ze zijn dichtbij. We hoeven ons er alleen voor open te stellen. Is dat niet iets om je over te verwonderen?

Amen.